

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора наук з фізичного виховання і спорту, професора Дяченко Андрія Юрійовича на дисертаційну роботу Дорошенко Ігор Едуардович а за темою «Вплив міграційних процесів в аматорському футболі України на ефективність підготовки спортсменів і команд», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 017 Фізична культура і спорт, галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

Актуальність теми дисертаційної роботи. У дисертаційній роботі подано вирішення актуального науково-практичного завдання: визначення впливу процесів спортивної міграції в юнацькому та аматорському футболі України на ефективність підготовки спортсменів і команд, яке реалізовано шляхом обґрунтування, розробки і впровадження авторського алгоритму оптимізації спортивної підготовки футболістів юнацького віку та аматорського кваліфікаційного рівня до змагань регіонального та національного рівнів.

Проблематика спортивної міграції у футболі юнацького та аматорського рівня є малодослідженою, але має вагоме практичне значення для підвищення ефективності підготовки спортсменів.

Тема роботи є своєчасною та соціально значущою, адже спортивна міграція у юнацькому та аматорському футболі безпосередньо впливає на якість підготовки спортсменів і конкурентоспроможність команд. Дослідження комплексно розкриває як внутрішню (регіональну) міграцію, так і її вплив на корекцію традиційних тренувальних технологій. Обґрунтування необхідності розробки алгоритму оптимізації спортивної підготовки з урахуванням факторів міграції свідчить про практичну спрямованість і прикладне значення роботи. Дослідження логічно вписується у сучасні глобальні тенденції розвитку футболу та відповідає запитам тренерської та управлінської практики.

Структура та зміст багаторічного вдосконалення визначає комплекс об'єктивних факторів різних сторін спортивної підготовленості футболістів юнацького віку та аматорського кваліфікаційного рівня. Зазначена категорія

футболістів є резервом для спорту вищих досягнень – підготовки футболістів-професіоналів. Для них значущими є специфічні фактори спортивної міграції – внутрішня (регіональна) міграція, коли футболісти переходять до клубів інших обласних (міських) асоціацій футболу. Провідні футбольні Академії України ведуть активну селекційну роботу, що істотно активізує фактори спортивної міграції на рівні футболістів юнацького віку (U16, U17, U19) та аматорського кваліфікаційного рівня, що вимагає істотної корекції традиційних технологій підготовки футболістів. Таким чином, вивчення та аналіз передумов спортивної міграції на регіональному рівні та регламентних норм УАФ, ААФУ, ДЮФЛУ сприяє визначенню організаційних засад спортивної підготовки у юнацькому та аматорському футболі та обґрунтовує необхідність корекції традиційних технологій підготовки футболістів.

Зв'язок роботи з науковими темами, планами. Дисертаційне дослідження виконано згідно плану науково-дослідної роботи кафедри теорії та методики фізичної культури і спорту Запорізького національного університету за темою: «Теоретико-методичні засади вдосконалення тренувального процесу в різних видах спорту» на 2022-2026 роки, № державної реєстрації 0122U001108.

Мета і завдання

Сформульовані чітко, конкретно та відповідають актуальним науково-практичним викликам. Завдання охоплюють весь дослідницький цикл: від аналізу літератури та стану проблеми — до експериментальної перевірки ефективності розроблених алгоритмів.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що у результаті проведених досліджень вперше:

- вперше обґрунтовано та розроблено систему рейтингового оцінювання індикаторів ефективності професійної діяльності тренерів масового дитячо-юнацького та аматорського футболу;

- вперше визначено показники спортивної міграції футболістів юнацького віку (U16-U17) та аматорського кваліфікаційного рівня у

національних змаганнях ДЮФЛУ сезону 2023-2024 років;

– вперше обґрунтовано та розроблено алгоритм оптимізації спортивної підготовки футболістів юнацького віку, футболістів-аматорів і команд до змагань національного рівня з урахуванням факторів спортивної міграції, який містить наступні складові:

Практична значущість отриманих результатів полягає в обґрунтуванні та розробці алгоритмів оптимізації спортивної підготовки футболістів юнацького віку (U16, U17, U19), футболістів-аматорів і команд до змагань різних рівнів з урахуванням впливу факторів спортивної міграції та їх практичної апробації у змагальній діяльності.

Наукові результати кваліфікаційної роботи використовуються у процесі підготовки здобувачів Придніпровської державної академії фізичної культури і спорту за ОПП «Тренерсько-викладацька діяльність» зі спеціальності 017 Фізична культура і спорт першого (бакалаврського) рівня вищої освіти (довідка від 06.03.2025 року); у процесі підготовки здобувачів Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького за ОПП «Тренерська діяльність в обраному виді спорту» зі спеціальності 017 Фізична культура і спорт першого (бакалаврського) рівня вищої освіти (довідка від 02.04.2025 року № 01-15/722); у процесі підготовки здобувачів Національного університету «Запорізька політехніка» за ОПП «Фітнес і рекреація» та ОПП «Фізичне виховання» зі спеціальності 017 Фізична культура і спорт першого (бакалаврського) рівня вищої освіти (довідка від 08.04.2025 року № 37/48/1621); у процесі підготовки здобувачів Інституту здоров'я, спорту та туризму імені Тетяни Самоленко Класичного приватного університету за ОПП «Фізична культура і спорт» зі спеціальності 017 Фізична культура і спорт першого (бакалаврського) рівня вищої освіти (довідка від 10.04.2025 року).

Науково-методичні матеріали кваліфікаційної роботи використовуються у навчально-тренувальному процесі міської аматорської збірної команди Запорізької асоціації футболу (акт від 07.04.2025 року) та аматорської збірної команди Запорізької обласної асоціації футболу (акт від 08.04.2025 року).

Також отримані науково-методичні результати впроваджено у навчально-тренувальний процес аматорських футбольних команд СФК «Динамо» (Запоріжжя) (акт від 31.03.2025 року), ФК «Мотор» (Запоріжжя) (акт від 01.04.2025 року), СК «Металург» (Запоріжжя) (акт від 02.04.2025 року), ОСДЮСШОР «Металург» ЗОР (акт від 03.04.2025 року), ССК «Медик» Запорізького державного медико-фармацевтичного університету (акт від 04.04.2025 року).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Автор опирається на фундаментальні роботи відомих українських і закордонних науковців (В. Платонов, О. Борисова, J. Ekblom, Е. Соболев та ін.), що демонструє глибоку інтеграцію у науковий контекст. Детальне ознайомлення з текстом дисертації І. Е. Дорошенко дає підстави стверджувати, що підхід здобувача до наукової проблематики є чітке продовження та розвиток існуючих наукових підходів, зокрема у напрямі врахування факторів позазмагальної діяльності.

Варто наголосити на достатньо якісній структурованості роботи, логічності викладу матеріалу, формулюванні науково-методологічного компоненту дисертаційної роботи та узгодженості його складових.

Достовірність отриманих результатів забезпечується адекватністю методів меті і завданням роботи, достатнім обсягом і репрезентативністю емпіричного матеріалу. Це забезпечує високий рівень наукової обґрунтованості положень, які розроблені в дисертації.

Обґрунтованість наведених результатів базується на фундаментальних даних методологічного характеру та використанні таких методів: аналіз, узагальнення і систематизація матеріалів наукової та методичної літератури і глобальної інформаційної мережі «Internet»; педагогічне спостереження тренувального процесу та змагальної діяльності аматорських футбольних команд, футболістів-аматорів і футболістів юнацького віку U16, U17, U19; контент-аналіз заявкової документації та регламентних норм офіційних регіональних і національних змагань з футболу (на матеріалах юнацьких та

аматорських футбольних команд U16, U17, U19; тестування різних видів спортивної підготовленості футболістів-аматорів і футболістів дитячо-юнацького віку U16, U17, U19; анкетне опитування тренерів масового дитячо-юнацького та аматорського футболу у контексті реалізації рейтингового оцінювання їх професійної діяльності; експертний аналіз індикаторів змагальної діяльності аматорських футбольних команд, футболістів-аматорів і футболістів дитячо-юнацького віку U16, U17, U19 з урахуванням факторів спортивної міграції; педагогічний експеримент; методи математичної статистики.

Характеристика основних положень роботи. Дисертація складається з анотацій, вступу, п'яти розділів, висновків, рекомендацій, переліку посилань на інформаційні джерела і додатків. Дисертацію викладено українською мовою на 230 сторінках, робота містить 17 таблиць і 10 рисунків. У роботі використано 218 інформаційних джерел, з яких, 133 посилання на джерела науково-методичної літератури (українською мовою), 71 посилання (латиницею) і 14 посилань на електронні ресурси (офіційні сайти) спортивних організацій, об'єднань, установ.

Робота має чітку побудову — від аналізу актуальності проблеми і системи підготовки футболістів до впровадження і апробації авторських розробок. Розділи послідовно пов'язані між собою, що створює логічну цілісність дослідження.

У першому розділі дисертації розглянуто актуальні питання, що стосуються загальної характеристики системи багаторічної підготовки футболістів у контексті впливу глобальних факторів (спортивної міграції, концентрації футболістів у провідних командах, що сприяє підвищенню рівня внутрішньої конкуренції у команді). Наведено огляд аналітичних особливостей сучасної спортивної підготовки футболістів різних кваліфікаційних рівнів (юнацького, аматорського, напівпрофесійного, професійного) з урахуванням впливу глобальних факторів (спортивної міграції) на систему їх спортивної підготовки та ефективність змагального процесу. Показано специфіку

використання факторів спортивної міграції у системі багаторічного вдосконалення футболістів юнацьких та аматорських команд – регіональний рівень спортивної міграції обумовлює необхідність обліку її індикаторів, визначення їх впливу на результативність змагального процесу та обґрунтовує необхідність корекції існуючих систем спортивної підготовки.

На підставі аналізу наукової літератури показано, що основою сучасних технологій ефективної реалізації потенціалу футболістів є комплекс специфічних факторів, які детерміновані правилами змагань, нормами Регламентів, віковими і кваліфікаційними характеристиками, особливостями ігрової спеціалізації (амплуа), антропометричними, психологічними, статевими та іншими особливостями. Вплив процесів спортивної міграції (на регіональному рівні) призводить до обґрунтування, розробки і впровадження унікальних систем і технологій спортивного вдосконалення футболістів юнацького віку та аматорського кваліфікаційного рівня, які є відповідними для конкретного структурного утворення макроциклу – мікроциклів або мезоциклів підготовки.

У другому розділі охарактеризовано використані методи наукового дослідження: аналіз, узагальнення і систематизація матеріалів наукової та методичної літератури і глобальної інформаційної мережі «Internet»; педагогічне спостереження тренувального процесу та змагальної діяльності аматорських футбольних команд, футболістів-аматорів і футболістів юнацького віку U16, U17, U19; контент-аналіз заявкової документації та регламентних норм офіційних регіональних і національних змагань з футболу (на матеріалах юнацьких та аматорських футбольних команд U16, U17, U19; тестування різних видів спортивної підготовленості футболістів-аматорів і футболістів юнацького віку U16, U17, U19; анкетне опитування тренерів масового дитячо-юнацького та аматорського футболу у контексті реалізації рейтингового оцінювання їх професійної діяльності; експертний аналіз індикаторів змагальної діяльності аматорських футбольних команд, футболістів-аматорів і

футболістів юнацького віку U16, U17, U19 з урахуванням факторів спортивної міграції; педагогічний експеримент; методи математичної статистики.

У процесі експериментальних досліджень, використано індикатори спортивної міграції, підготовленості та ефективності змагального процесу 250 футболістів юнацького віку U16, U17, U19 та аматорського кваліфікаційного рівня.

У третьому розділі дисертаційної роботи подано наукові результати констатувального етапу педагогічного експерименту. Проаналізовано сучасну систему підготовки тренерів масового дитячо-юнацького та аматорського футболу в Україні. Акцентовано на наявності двох паралельних систем підготовки: у закладах вищої освіти – бакалаврський, магістерський та освітньо-науковий рівень, далі – у державних або комунальних ДЮСЗ тренер може отримати другу, першу або вищу кваліфікаційні категорії. Інший напрям – підготовка тренерів масового дитячо-юнацького та аматорського футболу у системі навчання національної асоціації (УАФ).

Проведено експериментальні дослідження різних видів спортивної підготовленості юних футболістів різних вікових груп. Цікавим результатом дослідження є наведені експериментальні індикатори змагального процесу футболістів-аматорів – гравців молодіжного складу МФК «Металург» (Запоріжжя) на матеріалах контрольних ігор у підготовчому періоді річного макроциклу сезону 2022-2023 років МФК «Металург» (Запоріжжя) під час навчально-тренувальних зборів з 07.03.2023 року по 30.03.2023 року із застосуванням інноваційних технологій: «Polar» з використанням персональних кардіомоніторів, GPS-technology і відповідного програмного забезпечення. Визначено такі індикатори змагального процесу: обсяг рухових дій, км; спринт, п; ЧСС_{max}, %; ЧСС_{average}, %; рівень фізичного навантаження з диференціацією за ігровими амплуа футболістів. Показано можливості адаптації використання інноваційних технологій аналізу змагальної діяльності висококваліфікованих футболістів-професіоналів для футболістів аматорського кваліфікаційного рівня: футбольні трекери «Catapult Player», кардіомонітори

«Polar» з відповідним програмним забезпеченням, сучасні комп'ютерні системи оцінки ТТД – «Accenio Football», «Data Football», «STATS Acquires Prozone», тощо.

На підставі отриманих наукових даних, обґрунтовано та розроблено авторський алгоритм оптимізації спортивної підготовки футболістів юнацького віку та аматорського кваліфікаційного рівня до змагань регіонального та національного рівнів з урахуванням факторів спортивної міграції. Також обґрунтовано та розроблено систему рейтингового оцінювання індикаторів професійної діяльності тренерів дитячо-юнацького та аматорського футболу.

У четвертому розділі висвітлено впровадження алгоритму оптимізації спортивної підготовки футболістів юнацького віку та аматорського кваліфікаційного рівня до змагань і наведено індикатори апробації авторської системи систему рейтингового оцінювання індикаторів професійної діяльності тренерів масового дитячо-юнацького та аматорського футболу.

Розроблений алгоритм оптимізації спортивної підготовки футболістів юнацького віку та аматорського кваліфікаційного рівня містить: підвищення якості навчання тренерів масового дитячо-юнацького та аматорського футболу із застосуванням системи рейтингового оцінювання індикаторів ефективності їх професійної діяльності; облік індикаторів спортивної міграції футболістів юнацького віку і футболістів-аматорів у національних змаганнях УАФ, УПЛ, ААФУ, ДЮФЛУ; оптимізацію методичних підходів до комплектації аматорських та юнацьких (U16, U17, U19) футбольних команд на основі взаємозв'язку факторів спортивної міграції з критеріями Регламентів національних змагань УАФ, УПЛ, ААФУ, ДЮФЛУ; індивідуалізацію спортивної підготовки футболістів юнацького віку і футболістів-аматорів з урахуванням факторів спортивної міграції на основі типологічної диференціації основного, заявкового та розширеного складу команди і футболістів з групи перспективного резерву; інтеграцію індивідуальних та загальнокомандних форм спортивної підготовленості футболістів юнацького віку (U16, U17, U19) і футболістів-аматорів з урахуванням факторів спортивної міграції у навчально-

тренувальний і змагальний процеси; спеціальний аналіз та експертну інтерпретацію індикаторів змагального процесу та контролю індикаторів ТТД (та їх комбінаторних поєднань) із застосуваннях інноваційних технологій; практичну апробацію алгоритму спортивної підготовки футболістів юнацького віку (U16, U17, U19) та аматорського кваліфікаційного рівня для використання у змагальному процесі та його оперативну корекцію (за необхідності).

Характеристика процесів спортивної міграції у структурі багаторічної підготовки футболістів дитячо-юнацького віку та аматорського кваліфікаційного рівня у змагальному сезоні 2023-2024 року свідчить, що фактори спортивної міграції притаманні діяльності провідних футбольних Академій України (U16).

Експериментальні дослідження, які проведені на матеріалах офіційних матчів футболістів ФШ МФК «Металург» (Запоріжжя) U17 у Чемпіонаті ДЮФЛУ у змагальному сезоні 2024-2025 років (Еліт Ліга, 4 група) свідчать, що розроблений авторський алгоритм оптимізації спортивної підготовки футболістів юнацького віку та футболістів-аматорів є ефективним і може бути рекомендованим для впровадження у практику багаторічної підготовки.

Вищезазначене дозволяє констатувати, що розроблений алгоритм оптимізації спортивної підготовки футболістів юнацького віку та аматорського кваліфікаційного рівня є ефективним і може бути рекомендованим до використання в регіональних асоціаціях футболу.

У п'ятому розділі проведено аналіз і узагальнення отриманих експериментальних індикаторів у відповідності до проведення етапів педагогічного експерименту та порівняльний аналіз отриманих даних з аналогічними результатами провідних фахівців спортивної науки.

Повнота викладення матеріалів у роботах, які опубліковані автором.

За результатами дисертаційного дослідження опубліковано 15 наукових праць, 8 з яких – у фахових виданнях України (одна стаття виконано одноосібно, одна стаття – у виданні, що індексується у міжнародних наукометричних базах даних Scopus), 3 статті, що додатково відображують

отримані результати у науково-теоретичному виданні, яке індексується у міжнародних наукометричних базах даних (DOAJ, CrossRef, ROAD, тощо), 4 публікації апробаційного характеру.

Таке представлення результатів наукової роботи є достатнім. Кількість публікацій, обсяг, якість, повнота висвітлення результатів та розкриття змісту дисертації відповідають чинним вимогам. Зазначенні публікації повною мірою висвітлюють основні наукові положення дисертації.

Основні теоретичні положення дисертаційної роботи та її практичні результати, що отримані у процесі проведення експериментальних досліджень, оприлюднені та обговорені на конференціях студентів, аспірантів і молодих вчених Запорізького національного університету «Молода наука – 2017» (Запоріжжя, 12-14 квітня 2017 р.), «Молода наука – 2018» (Запоріжжя, 10-13 квітня 2018 р.); науково-практичній конференції «Інновації в науці: нові підходи та актуальні дослідження» (Ужгород, 23-24 вересня 2022 р.); XIX міжнародній науковій конференції «Проблеми і перспективи розвитку спортивних ігор та одноборств у закладах вищої освіти» (Харків, 03 лютого 2023 р.); науково-методичних семінарах кафедри фізичної культури і спорту, кафедри теорії та методики фізичної культури і спорту Запорізького національного університету 2022-2025 рр. і Запорізької обласної асоціації футболу у 2022-2025 рр.

Відсутність порушення академічної доброчесності. Дисертація є самостійним науковим дослідженням, в якій відображені власні ідеї і напрацювання І. Е. Дорошенко, що дозволило вирішити поставлені у роботі завдання. Робота містить теоретичні положення і висновки, сформульовані дисертантом особисто і які ґрунтуються на її значному теоретичному і власному емпіричному підґрунті. Використані в цьому дослідженні ідеї і положення науковців мають відповідне посилання і застосовані з метою підкріплення ідей автора.

Дискусійні питання і зауваження

Принципових зауважень щодо оформлення і змісту дисертаційної роботи, а також щодо отриманих результатів не має. В процесі рецензування виявлені наступні зауваження, які є дискусійними і не впливають на позитивну оцінку дослідження:

1. Було б доцільно ширше розглянути міжнародний досвід регулювання спортивної міграції та його адаптацію до українських умов.

2. Рекомендовано у висновках більш чітко структурувати практичні поради для різних категорій тренерів.

3. Варто доповнити статистичний аналіз тестів спортивної підготовленості детальнішими числовими показниками, що полегшить можливість відтворення результатів іншими дослідниками.

4. Вік і структура спортивної підготовки футболістів U19 передбачає використання оренди в якості додаткового стимулу професійного вдосконалення. Було цікавим дізнатись думку автора з цього приводу, зокрема який часток і ступінь інтеграції займає оренда в загальній структурі міграційних на етапі переходу від юнацького футболу до тривалої професійної кар'єри.

5. Хотілось дізнатись думку пошукача відносно міграційних процесів, які визначають збільшення чи зменшення в класі (якості команди) при переході до нової команди.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Дорошенко Ігоря Едуардовича за темою «Вплив міграційних процесів в аматорському футболі України на ефективність підготовки спортсменів і команд», що подана здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 017 – Фізична культура і спорт є завершеною науковою працею. Дисертація містить наукову новизну та практична цінність. В дисертації відсутні порушення академічної доброчесності. Структура та зміст дистанційної роботи повною мірою розкриває тему наукового дослідження та відповідає спеціальності. Дисертація відповідає вимогам наказу МОН України №40 від 12.01.2017р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій»,

постанові Кабінету Міністрів України №44 від 12.01.2022р. «Порядок присудження доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», а її автор – Дорошенко Ігор Едуардович, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю – 017 – Фізична культура і спорт галузі знань 01 – Освіта / Педагогіка.

Доктор наук з фізичного виховання

та спорту, професор, завідувач кафедри водних видів спорту Національного університету фізичного виховання і спорту України

А. Ю. Дяченко

Підпис А. Ю. Дяченко засвідчую:

Вчений секретар Вченої ради Національного університету фізичного виховання і спорту України

Г. С. Машеренкова